

Avdelningen för regler och behörighet
Åsa Lindberg
asa.lindberg@socialstyrelsen.se

s.registrator@regeringskansliet.se
s.fs@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Juridiskt kön och medicinsk könskorrigering (SOU 2014:91), ert dnr S2015/418/FS

Sammanfattning

Socialstyrelsen är positiv till förslaget om ändring av juridiskt kön men redogör nedan för vissa synpunkter.

Socialstyrelsen avstyrker förslaget om medicinsk könskorrigering för barn och unga.

Som en följd av att Socialstyrelsen avstyrker förslaget om medicinsk könskorrigering för barn och unga avstyrker Socialstyrelsen även förslaget om följdändringar i steriliseringslagen.

Socialstyrelsen avstyrker förslaget om ändring i 6 kap. 13 a§ FB.

Socialstyrelsen avstyrker även förslaget om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).

14.3 Ändring av juridiskt kön

Socialstyrelsen anser att det bör bli enklare för en person att ansöka om ändring av juridiskt kön och att denna uppgift bör kunna ligga enbart på Skatteverket. Eftersom ändring av juridiskt kön inte kräver att den enskilde även genomgår könskorrigering utan endast är en administrativ åtgärd kan denna uppgift ligga på Skatteverket som ansvarar för folkbokföringsregistret. Ett sådant förslag är även i god överensstämmelse med Europarådets resolution 2048 (2015).

Socialstyrelsen saknar dock en grundlig utredning om vad det kan få för konsekvenser för samhället om det blir enklare att ansöka om ändring av juridiskt kön och byte av personnummer.

14.4 Ändring av juridiskt kön för barn och unga

Socialstyrelsen anser att det är otydligt hur utredningen har kommit fram till de åldersgränser som föreslås för ändring av juridiskt kön för barn och unga.

Socialstyrelsen anser vidare att det inte är tillräckligt att barnet själv fyller i vårdnadshavarnas inställning vid ansökan där sökanden är mellan 15 och 18 år. Att barnet fyllt i att föräldrarna samtycker behöver inte nödvändigtvis betyda att så verkligen är fallet. Socialstyrelsen menar därför att det ska krävas att vårdnadshavarna skriver under blanketten tillsammans med barnet.

14.6 Medicinsk könskorrigering för barn och unga

Socialstyrelsen avstyrker förslaget om att vårdnadshavaren till den som fyllt 15 men inte 18 år ska kunna ansöka om tillstånd till operation av könsorganen eller avlägsnande av könskörtlarna om den unge har tillräcklig mognad att själv samtycka till ingreppet. Socialstyrelsen bedömer, i likhet med vad Barnombudsmanen framhåller i sitt särskilda yttrande, att förslaget om att sänka åldersgränsen för att söka tillstånd till operation av könsorganen och avlägsnande av könskörtlarna inte är tillräckligt utrett.

Anledningen till att det idag råder en 18-årsgräns är att dessa ingrepp är omfattande och irreversibla och det kräver en stor mognad att fatta dessa beslut. Ingreppen kan också komma att ha stor påverkan på den unges möjlighet att i framtiden få biologiska barn. Även om möjligheten att frysa ned könsceller finns idag, finns det fortfarande begränsningar i lagstiftningen kring hur könsceller får användas. Konsekvenserna av ett sådant beslut kan vara svårt för den underåriga att överblicka.

14.7 Ändring av juridiskt kön eller tillstånd till vissa ingrepp utan den ena vårdnadshavarens samtycke

När bestämmelsen i 6 kap. 13 a § FB infördes ansåg regeringen att den inskränkning som föreslogs skulle begränsas till de områden där det framkommit ett klart praktiskt behov. Det som idag faller in under bestämmelsens tillämpningsområde är psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen eller en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. I förarbetena uppger man som skäl för denna begränsning att om ett barn har en svår somatisk sjukdom och behöver behandling eller inte bedöms kunna bo kvar hemma, kan det finnas förutsättningar att tillämpa LVU eller överväga en överflyttning av vårdnaden. De alternativen kan enligt regeringen också vara mer lämpliga i sådana situationer. Regeringen uppger vidare att det dock kan finnas skäl att i lämpligt sammanhang på nytt överväga tillämpningsområdet. (Prop. 2011/12:53 s. 16)

Socialstyrelsen konstaterar att tillstånd till medicinsk könskorrigering av barn och unga är vårdåtgärder som skiljer sig väsentligt från de åtgärder som idag faller in under bestämmelsen i 6 kap. 13 a § FB. Socialstyrelsen anser inte att det är lämpligt att utöka bestämmelsens tillämpningsområde till att avse medicinsk könskorrigering. Socialstyrelsen anser inte heller att bestämmelsen bör utvidgas till att omfatta ändring av juridiskt kön. Enligt Socialstyrelsen uppfattning har utredningen inte visat att det i dessa fall finns ett sådant klart praktiskt behov att det kan anses vara motiverat att den ena vårdnadshavarens beslutanderätt inskränks på dessa områden.

14.8 Åtgärder för att förbättra socialtjänstens insatser till stöd för unga transpersoner

Redan idag ger lagen denna grupp rätt till stödinsatser på samma villkor som andra. Socialstyrelsen anser inte att det är lämpligt att införa en speciell bestämmelse för denna specifika grupp. Socialstyrelsen anser, för det fall att en sådan

bestämmelse ändå införs, att det måste förtydligas vad som avses med unga transpersoner.

14.9 Följdändringar i steriliseringslagen

Socialstyrelsen är av den uppfattningen att åldergränsen för medicinsk könskorrigeringen inte bör sänkas. Socialstyrelsen anser därför att någon ny bestämmelse 3 a § inte bör införas i steriliseringslagen. Socialstyrelsen anser att sterilisering är ett sådant definitivt ingrepp att det inte bör tillåtas att utföras på underåriga.

15.4 Konsekvenser för Socialstyrelsen

Under avsnittet om konsekvenser för Socialstyrelsen anges det att betänkandet innehåller förslag om att Socialstyrelsen ska ges i uppdrag att utfärda föreskrifter vad gäller förutsättningarna för de kirurgiska ingreppen som avses, exempelvis vad som är vetenskap och beprövad erfarenhet. Något sådant förslag finns emellertid inte i betänkandet. Socialstyrelsen utgår från att vad som avses är det bemyndigande till regeringen som föreslås i 8 § förslag till lag om tillståndsprövning av vissa ingrepp i könsorganen och avlägsnande av könskörtlarna. Socialstyrelsen är positiv till ett bemyndigande men vill framhålla att vidaredelegering från regeringen inte bör förenas med ett särskilt uppdrag avseende bemyndigandets användning eller myndighetsföreskrifternas närmare innehåll. Sådana avväganden bör vara förbehållna den myndighet som ska besluta föreskrifter.

Beslut i detta ärende har fattats av ställföreträdande generaldirektören Taina Bäckström. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Erik Höglund, rättschefen Pär Ödman och enhetschefen Bitte Fritzson deltagit. Juristen Åsa Lindberg har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Taina Bäckström

Åsa Lindberg